
Vergaderjaar 2019–2020

---

21 501-07

Raad voor Economische en Financiële Zaken

BX

BRIEF VAN DE MINISTER VAN FINANCIËN

Aan de Voorzitter van de Eerste Kamer der Staten-Generaal

Den Haag, 4 juni 2020

Hierbij zend ik u de geannoteerde agenda van de Eurogroep op donderdag 11 juni a.s. Deze Eurogroep zal middels videoconferentie worden gehouden en ik ben voornemens deel te nemen.

Het is mogelijk dat nog punten worden toegevoegd aan de agenda of dat bepaalde onderwerpen worden afgevoerd of worden uitgesteld tot de volgende vergadering.

De Minister van Financiën,
W.B. Hoekstra

Geannoteerde agenda Eurogroep 11 juni 2020

Eurogroep – Reguliere samenstelling

Gedachtewisseling met de voorzitter van het Gemeenschappelijk Toezichtsmechanisme en de voorzitter van de Gemeenschappelijke Afwikkelingsraad

Document: N.v.t.

Aard bespreking: Gedachtewisseling

Besluitvormingsprocedure: N.v.t.

Toelichting:

Op grond van een memorandum van overeenstemming tussen de Ecofinraad en de Europese Centrale Bank (ECB) neemt de voorzitter van het Gemeenschappelijk Toezichtsmechanisme (SSM) twee keer per jaar deel aan de Eurogroep om van gedachten te wisselen. Tijdens de Eurogroep van november 2016 is afgesproken dat ook de voorzitter van de Gemeenschappelijke Afwikkelingsraad (SRB) elk halfjaar een toelichting geeft over haar werkzaamheden. De voorzitters van de SRB en het SSM waren in oktober 2019 voor het laatst bij de Eurogroep. De halfjaarlijkse gedachtewisseling stond gepland voor de vorige Eurogroep in mei, maar is uiteindelijk verplaatst naar deze Eurogroep. Naar verwachting zal er met name gesproken worden over de COVID-19 crisis en het gebruik door toezichthouders van flexibiliteit in het regelgevend raamwerk.

Ter bestrijding van de COVID-19 crisis heeft de SRB banken meer tijd verleend om bail-inbare schuld op te halen. Naar verwachting zullen zowel Enria (voorzitter SSM) als König (voorzitter SRB) tijdens de Eurogroep ingaan op de rol die toezichthouders en resolutie-autoriteiten kunnen spelen, mochten banken in problemen komen. In principe zijn banken eerst zelf aan zet om eventuele problemen als gevolg van COVID-19 op te vangen. Toezichthouders kunnen waar nodig extra maatregelen afdwingen. Resolutie-autoriteiten kunnen tot slot indien een bank in zwaar weer komt kritieke functies bij een bank overeind houden.

Nederland onderschrijft dat de economische neergang als gevolg van de COVID-19 crisis vraagt om een ambitieuze en gecoördineerde beleidsreactie. Het is daarom goed dat gebruik wordt gemaakt van de flexibiliteit in reeds bestaande wetgeving. Dat biedt banken ruimte om hun rol als financier van de reële economie te blijven spelen. Toezichthouders en resolutie-autoriteiten kunnen daarnaast een belangrijke rol spelen door de situatie bij banken te monitoren, en indien nodig tijdig in te grijpen. Nederland kijkt uit naar een nadere reflectie van het SSM en de SRB hoe zij hun rol zien in de komende maanden.

Cyprus post-programmasurveillance – 8ste review

Document: https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/economy-finance/ip126_en.pdf

Aard bespreking: Gedachtewisseling

Besluitvormingsprocedure: N.v.t.

Toelichting:

De Eurogroep zal een terugkoppeling ontvangen van de achtste missie in het kader van post-programmasurveillance (PPS) naar Cyprus. De missie in het kader van PPS, waaraan de Europese Commissie, de ECB, het ESM en het IMF deelnamen, heeft op afstand plaatsgevonden. Het doel van PPS is om de economische, budgettaire en financiële ontwikkelingen van een land dat financiële steun heeft ontvangen te monitoren, om zodoende de terugbetaalcapaciteit te beoordelen. De gebruikelijke overleggen met

verschillende stakeholders zijn in verband met de COVID-19 uitbraak uitgesteld naar de komende review, waardoor het rapport beperkter is dan voorheen.

De COVID-19 uitbraak heeft een grote impact op de economie in Cyprus, voornamelijk in de toerisme- en scheepsindustrie. Er wordt een economische krimp van 7,5% bbp verwacht in 2020, wat in 2021 gedeeltelijk zal herstellen. Vanwege een scherpe daling in export, zal het tekort op de lopende rekening toenemen met 11%. Hiernaast zorgen de genomen discretionaire maatregelen om de effecten van de COVID-19 uitbraak te mitigeren en de gekrompen belastinginkomsten, voor een toename in het nominale tekort van 7% bbp.

De uitdagingen in de bankensector zullen in 2020 toenemen. Ondanks eerdere verbeteringen zoals het herstructureren van balansen, zal door de COVID-19 uitbraak de winstgevendheid van banken onder druk komen te staan. De ratio aan niet-presterende leningen (NPLs) was met 28,5% in 2019 nog bijzonder hoog, maar werd verwacht te dalen dankzij de geplande NPL portfolio verkoop door de twee grootste banken in Cyprus. Dit is echter door de huidige omstandigheden uitgesteld. Ondanks dit verwacht de Europese Commissie dat de financieringsbehoefte van Cyprus gematigd blijft in de komende jaren en de Cypriotische obligaties zijn door meerdere rating agencies als *investment grade* bestempeld. Nederland erkent de meerwaarde van PPS-missies en haar bevindingen en aanbevelingen voor Cyprus. De volgende PPS-missie naar Cyprus zal plaatsvinden in de herfst van 2020.

Spanje post-programmasurveillance – 13de review

Document: https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/economy-finance/ip128_en.pdf

Aard bespreking: Gedachtewisseling

Besluitvormingsprocedure: N.v.t.

Toelichting:

De Eurogroep zal een terugkoppeling ontvangen van de dertiende missie in het kader van post-programmasurveillance (PPS) naar Spanje. De missie in het kader van PPS, waaraan de Europese Commissie, de ECB en het ESM deelnamen, heeft medio april op afstand plaatsgevonden. Het doel van PPS is om de economische, budgettaire en financiële ontwikkelingen van een land dat financiële steun heeft ontvangen te monitoren, om zodoende de terugbetaalcapaciteit te beoordelen. De gebruikelijke overleggen met verschillende stakeholders zijn i.v.m. de COVID-19 uitbraak uitgesteld naar de komende review, waardoor het rapport beperkter is dan voorheen.

Er wordt een sterke economische krimp van 9,4% bbp verwacht in 2020 in Spanje, wat in 2021 gedeeltelijk zal herstellen. In 2019 groeide de Spaanse economie nog met 2% bbp, wat hoger lag dan het gemiddelde van de eurozone van 1,2% bbp. De diensten- en toerisme sector wordt het hardst geraakt door de huidige crisis, en zal langzaam herstellen. De genomen maatregelen om inkomensverlies van huishoudens en liquiditeitsproblemen van bedrijven op te vangen, hebben een mitigerend effect op de consequenties van de crisis. Desalniettemin zal de werkloosheid in 2020 sterk stijgen en de overheidsfinanciën (zowel het nominaal tekort als de schuldquote) verslechteren. De publieke schuld wordt verwacht te stijgen van 95,5% in 2019 naar 115,6% in 2020 en het nominale tekort zal toenemen van 2,8% in 2019 naar 10,1% in 2020.

De stabiliteit van de Spaanse bankensector is in de afgelopen jaren verbeterd en had in 2019 voldoende liquiditeit en kapitaal. Het niveau van

niet-presterende leningen (NPL's) lag in 2019 in Spanje nog net boven het gemiddelde in de EU (3,4% in vergelijking met 2,9%). Door de COVID-19 uitbraak wordt echter verwacht dat de NPL-ratio en kredietrisico's zullen stijgen en de winstgevendheid van banken zal afnemen. Nederland erkent de meerwaarde van PPS-missies en haar bevindingen voor Spanje. De volgende PPS-missie naar Spanje zal plaatsvinden in de herfst van 2020.

Griekenland: Zesde enhanced surveillance-rapport

Document: https://ec.europa.eu/info/publications/enhanced-surveillance-report-greece-may-2020_en

Aard bespreking: Gedachtewisseling

Besluitvormingsprocedure: N.v.t.

Toelichting:

De Eurogroep zal een terugkoppeling ontvangen van de zesde missie in het kader van *enhanced surveillance* (verscherpt toezicht) naar Griekenland. De missie op afstand, waaraan naast de Europese Commissie ook de ECB, het ESM¹ en het IMF² deelnamen, heeft plaatsgevonden op 8 en 23 april jl. Het rapport van de Europese Commissie is op 20 mei jl. gepubliceerd en geschreven op basis van de missie op afstand en regulier contact.

Elk kwartaal wordt de balans opgemaakt door de Europese Commissie t.a.v. onder andere de macro-economische ontwikkelingen, overheidsfinanciën, arbeidsmarktbeleid, openbaar bestuur en het rechtssysteem in Griekenland. Daarnaast wordt er elk halfjaar, op basis van een verscherpt toezicht rapport en een terugkoppeling door de Europese instellingen, door de Eurogroep beoordeeld of Griekenland aan de afgesproken hervormingen heeft voldaan. Indien dat het geval is kunnen de lidstaten besluiten of de schuldmaatregelen, zoals afgesproken in juni 2018, worden geactiveerd.³ Dit rapport dient als basis voor een mogelijk besluit.

In het rapport geeft de Europese Commissie aan dat Griekenland snel heeft gereageerd op het COVID-19 virus. Net als in andere lidstaten hebben de maatregelen die zijn genomen om de verspreiding van het virus tegen te gaan geleid tot een flinke economische krimp en de Europese Commissie verwacht voor Griekenland een afname van 9,7% bbp. Daarnaast hebben de Griekse autoriteiten ook maatregelen ondernomen om huishoudens en bedrijven te ondersteunen, bijvoorbeeld door het uitstellen van belastingen en het verschaffen van liquiditeit voor bedrijven. Deze maatregelen hebben ook een weerslag op de begroting. In 2019 is de 3,5% doelstelling voor het primair surplus behaald. Voor 2020 is dit als gevolg van de COVID-19 crisis onwaarschijnlijk. Zoals de Europese Commissie stelt kan Griekenland in het kader van het Stabiliteits- en Groeipact ook gebruik maken van de flexibiliteit die de geopende uitzonderingsclausule biedt. Gezien de grote onzekerheid zullen de verwachtingen rondom het primair surplus worden geactualiseerd in het zevende verscherpt toezicht rapport.

Over het algemeen is de Europese Commissie positief over het beleid van de Griekse regering en het doorvoeren van hervormingen. Griekenland profiteert van lage rentestanden op schulduitgifte, al zijn deze als gevolg van COVID-19 crisis meer volatiel. Naar verwachting van de Europese Commissie zal de economische groei in 2019 uitkomen op 2,2%, voornamelijk gedreven door de export. De werkloosheid zal naar verwachting in

¹ In het kader van het *Early Warning System* van het ESM.

² In het kader van de reguliere post-programma monitoringscyclus van het IMF.

³ Dit betreft de uitkering van SMP/ANFA-middelen en het niet door laten gaan van een renteopslag van 200 basispunten op een deel van de EFSF-lening.

2020 stijgen naar bijna 20%, van 17,3% in 2019. In 2020 zal daarnaast de werkgelegenheid afnemen met 3,7%. Dit is grotendeels toe te schrijven aan de economische krimp ten gevolge van COVID-19 en de getroffen maatregelen om de economische gevolgen te mitigeren.

In het rapport benoemt de Europese Commissie enkele aandachtsgebieden. Voorbeelden hiervan zijn het wegwerken van binnenlandse betalingsachterstanden van de overheid (aan bijvoorbeeld huishoudens, bedrijven en lokale overheden), het doorvoeren van maatregelen om onderbesteding van het publieke investeringsbudget te voorkomen, de verdere reductie van niet-presterende leningen bij banken en het afronden van privatiseringen. De hervormingen zoals afgesproken in juni 2018 en de additionele hervormingen zijn mede gericht op het aanpakken van deze problemen.

Zoals weergegeven in het verslag van de Eurogroep en de Ecofinraad van december 2019 en het verslag van de Eurogroep van maart 2020 wordt de mogelijke inzet van SMP/ANFA middelen voor investeringen door de Europese Commissie op het moment op technisch niveau bekeken.⁴ Verwacht werd dat dit in het voorliggende rapport zou worden gerapporteerd, maar dit is verschoven naar het zevende rapport. Hierin zullen de werkzaamheden van Griekenland op het gebied van het verbeteren van de planning en executie van publieke investeringen worden meegenomen.

Het rapport geeft aan dat Griekenland de noodzakelijke maatregelen heeft ondernomen om aan de hervormingsverplichtingen te voldoen. In dit oordeel houdt de Europese Commissie rekening met de uitzonderlijke omstandigheden, waardoor er middelen en capaciteit moesten worden vrijgemaakt voor de bestrijding van de COVID-19 crisis in Griekenland. Hierdoor hebben hervormingen vertraging opgelopen. Om na de COVID-19 crisis het hervormingsmomentum te herstarten en de economische groei aan te wakkeren heeft Griekenland een lijst opgesteld met zesentwintig additionele hervormingen. Deze zien onder andere op beleidsterreinen zoals publieke investeringen, het functioneren van de overheid en het juridisch systeem en het onderwijs.

Nederland kan op basis van het voorliggende rapport instemmen met het toekennen van de derde tranche van de schuldmaatregelen. Bij overeenstemming in de Eurogroep is een formeel besluit t.a.v. de schuldmaatregelen berust bij de Europese Financiële Stabiliteitsfaciliteit (EFSF) en het Europees Stabiliteitsmechanisme (ESM). Nederland hecht daarbij aan het initiatief van Griekenland voor additionele hervormingen, wat de hervormingsbereidheid van het land onderschrijft. Het doorvoeren van hervormingen blijft essentieel voor de potentiële groei in Griekenland. Het is wel van belang dat er aandacht blijft voor de reguliere hervormingen en dat deze worden voortgezet en afgerond. Het zevende rapport onder verscherpt toezicht zal naar verwachting in september 2020 worden gepubliceerd. Hierin zal opnieuw worden gekeken naar de voortgang op de hervormingen.

Werkprogramma Eurogroep voor tweede halfjaar van 2020

Document: Nog niet beschikbaar, wordt gepubliceerd op: <https://www.consilium.europa.eu/en/council-eu/eurogroup/work-programme/>

Aard bespreking: Gedachtewisseling

Besluitvormingsprocedure: N.v.t.

⁴ <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/kamerstukken/2019/12/16/1verslag-eurogroep-en-ecofin-4-en-5-december-2019> en <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/kamerstukken/2020/03/19/verslag-eurogroep-16-maart-2020>.

Toelichting:

In de Eurogroep zal het werkprogramma voor de Eurogroep van het tweede halfjaar van 2020 worden toegelicht. Gezien de onzekere situatie door COVID-19 zal deze keer een verkort werkprogramma worden opgesteld (tot oktober 2020) en zal het programma minder gedetailleerd zijn dan gebruikelijk.

Voor de Eurogroep wordt altijd per halfjaar een werkprogramma opgesteld met de onderwerpen die waarschijnlijk besproken zullen worden per vergadering. Dit draagt bij aan meer langetermijfocus en kan helpen bij het voorbereiden van de discussies.

Zoals aangegeven in het verslag van de Eurogroep en Ecofinraad van 17 en 18 februari jl.⁵ vindt Nederland versterking van transparantie van Europese besluitvorming van belang en zet Nederland erop in om het onderwerp transparantie in het werkprogramma van de Eurogroep voor de tweede helft van 2020 te krijgen, mede indachtig de motie van het lid Omtzigt ten aanzien van transparantie⁶. Hiermee kan de werking van de in september 2019 door de Eurogroep aangekondigde transparantiemaatregelen worden bevorderd.

De afgelopen jaren heeft Nederland in Brussel een proactieve transparantieagenda gevoerd.⁷ Het kabinet is voornemens deze proactieve agenda voort te zetten.⁸ Ook recent heeft Nederland in Brussel hiervoor aandacht gevraagd. En marge van de Eurogroep van februari jl. heeft de Minister van Financiën met de voorzitter van de Eurogroep, de heer Mário Centeno gesproken over het belang van transparantie in Europese besluitvorming. Daarbij heeft hij ook het belang benadrukt dat het Nederlandse parlement hecht aan transparantie, zoals onder andere reeds naar voren is gekomen in het COSAC-paper *Opening up closed doors*, en aangegeven dat het goed zou zijn om transparantie-initiatieven te blijven bespreken.

Inclusieve samenstelling**(Mogelijk) economische situatie en herstelmaatregelen**

Document: N.v.t.

Aard bespreking: Gedachtewisseling

Besluitvormingsprocedure: N.v.t.

Toelichting:

Naar verwachting zal gesproken worden over de economische gevolgen van COVID-19 op de Europese economie, de mitigerende maatregelen op Europees en nationaal niveau en het economisch herstel op de middellange termijn. Daarbij zal mogelijk ook van gedachten worden gewisseld over het voorstel dat de Europese Commissie op 27 mei jl. heeft gepresenteerd, met een strategie voor het herstel van de Europese Unie in reactie op de crisis die door de COVID-19 uitbraak is ontstaan. Met deze strategie komt de Europese Commissie tegemoet aan het verzoek van de leden van de Europese Raad op 23 april jl. om met een dergelijk voorstel te komen.⁹ Het kabinet zal middels een separate Kamerbrief de Kamer

⁵ <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/kamerstukken/2020/02/21/verslag-eurogroep-en-ecofinraad-17-en-18-februari-2020>.

⁶ Kamerstuk 21 501-20, nr. 1505 – de motie-Omtzigt over het opnemen van voorstellen voor meer transparantie in het werkprogramma van de Commissie en de Eurogroep.

⁷ Zie Kamerstuk 21 501-02, nr. 2027; Kamerstuk 22 112, nr. 2762; Kamerstuk 22 112, nr. 2699.

⁸ Zie voor meer informatie: <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/vergaderstukken/2020/02/14/200214-geannoteerde-agenda-raad-algemene-zaken-van-25-februari-2020>.

⁹ <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/vergaderstukken/2020/04/30/verslag-videoconferentie-europese-raad-covid-19-23-april-2020>.

informereren over de voorgestelde herstelstrategie inclusief een eerste appreciatie.

Overig

Jaarvergadering Raad van gouverneurs van het Europees Stabiliteitsmechanisme (ESM)

Op 11 juni zal tevens de jaarvergadering van de Raad van gouverneurs van het ESM plaatsvinden. Op de agenda staat onder meer het goedkeuren van de constructie van een nieuw gebouw voor het ESM, de evaluatie van de financiële steun aan Griekenland die is verleend door de Europese Financiële Stabiliteitsfaciliteit (EFSF) en het ESM en het goedkeuren van het jaarverslag en de financiële rekeningen van het ESM over 2019.

Het huurcontract van het huidige ESM-gebouw eindigt in april 2028. Voor de huisvesting na 2028 heeft het ESM naar verschillende opties gekeken. Uit een haalbaarheidsstudie is naar voren gekomen dat de constructie van een nieuw gebouw de voorkeur heeft en goedkoper zal uitvallen dan het huren van een gebouw op een vergelijkbare locatie (gerekend voor de komende 20 jaar). De constructie van het nieuwe gebouw zal zo'n 7 tot 8 jaar in beslag nemen. Voor de financiering van het nieuwe gebouw zal er tot aan 2028 elk jaar een deel van het netto inkomen van het ESM apart worden gezet. Tijdens deze vergadering wordt aan de Raad van gouverneurs gevraagd om in te stemmen met de start van het project. Nederland is voornemens om in te stemmen.

De Kamer is eerder geïnformeerd over het starten van een onafhankelijke evaluatie over de financiële steun aan Griekenland die is verleend door het EFSF en het ESM.¹⁰ Tijdens deze jaarvergadering zal de evaluatie worden aangeboden aan de Raad van gouverneurs. Conform voorgaande jaren zal de Kamer separaat worden geïnformeerd over het jaarverslag en de financiële rekening van het ESM. Zoals eerder toegezegd¹¹, zal de Kamer nader worden geïnformeerd over de uitkomsten van de evaluatie van de Griekse programma's. Dit zal in de voorgenoemde brief worden meegenomen.

---

¹⁰ <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/kamerstukken/2019/06/26/jaarverslag-2018-esm-en-jaarverslag-2018-esm-auditcomite>.

¹¹ <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/financien-europese-unie/documenten/kamerstukken/2020/05/11/vergadering-van-de-raad-van-gouverneurs-van-het-esm-over-de-pandemic-crisis-support-kredietlijn>.